

ЗАТВЕРДЖЕНО

Указом Президента України
від _____ 2021 р. № _____

Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року

Вступ

Стратегія економічної безпеки (далі – Стратегія) розроблена на виконання пункту 66 Стратегії національної безпеки України "Безпека людини - безпека країни", затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, та пункту 3 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України", введеного в дію зазначеним Указом.

Стратегія базується на пріоритетах національних економічних інтересів і визначає мету, напрями, завдання та механізми державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки, визначені з урахуванням вимог Указу Президента України від 30.09.2019 №722 "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року".

Розділ 1

Загальні положення

Економічна безпека – це стан економіки, за якого досягаються основні національні економічні інтереси.

Основними національними економічними інтересами є забезпечення економічної стійкості, високої конкурентоспроможності української економіки у світовому економічному середовищі та досягнення на цій основі високих стандартів якості життя населення.

Економічна стійкість – здатність економічної системи витримувати вплив шоків, зокрема тих, які виникають внаслідок реалізації внутрішніх чи зовнішніх загроз, та продовжувати підтримувати стале економічне зростання.

Досягнення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації державної політики, спрямованої як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення показників економічної стійкості і, відповідно, невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз. Відтак, державна політика у

сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями – напрям розвитку та безпековий напрям.

Відповідно, метою цієї Стратегії є визначення за наведеними напрямами стратегічного курсу державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки, зорієнтованого на реалізацію Стратегії національної безпеки України "Безпека людини - безпека країни".

Правовою основою Стратегії є Конституція України, закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та Стратегія національної безпеки України "Безпека людини - безпека країни".

Розділ 2

Оцінка стану економічної безпеки України, виклики і загрози

Економіка України протягом останніх 10 років не забезпечувала досягнення національних економічних інтересів. Упродовж 2010-2019 років стан економічної безпеки оцінювався як незадовільний із погіршенням показників практично за усіма складовими до небезпечного рівня у 2012 та 2014-2015 роках. Середнє значення рівня економічної безпеки за цей період становило 40% (зона рівня незадовільного стану). У 2019 році рівень економічної безпеки України склав 43%, а за підсумками першого півріччя 2020 року – 41% відповідно¹.

Загалом рівні всіх основних складових економічної безпеки залишались низькими, що зберігає високими ризики прояву масштабних дестабілізаційних явищ у розвитку економіки у довгостроковій перспективі.

1. Фінансова безпека: стан, виклики та загрози

Як незадовільний упродовж останніх 10 років оцінювався стан фінансової безпеки (при середньому значенні оцінки стану фінансової безпеки за цей період на рівні 42% від оптимального рівня) через постійний дефіцит державного бюджету та пов'язане з цим суттєве боргове навантаження, не достатній розвиток довгострокового інвестиційного кредитування економіки та фондового ринку.

У 2014-2016 роках, в черговий раз, фінансова система зазнала негативних наслідків від гострої за ступенем вияву зовнішньої загрози безпеці, яка засвідчила незрілість фінансової системи України на тлі низької

¹ За розрахунками Мінекономіки відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Мінекономіки від 29.10.2013 № 1277. При цьому Мінекономіки здійснило перерахунок рівня економічної безпеки України за основними складовими економічного характеру. Зміна у рівнях економічної безпеки за основними складовими обчислюється порівняно з рівнями у відповідному періоді попереднього звітному року.

фінансової культури в суспільстві.

За підсумком 2019 року рівень фінансової безпеки зменшився на 4 в.п. (порівняно з 2018 роком) до 42% та на 3 в.п. до 38% за підсумками першого півріччя 2020 року порівняно з рівнем у першому півріччі 2019 року. Але, результати, наведені у Звіті про фінансову стабільність, підготовленому Національним банком України, засвідчили, що рівень фінансової безпеки був достатнім для забезпечення виконання фінансовим сектором його функцій належним чином та успішного проходження коронакризи.

Основними викликами та загрозами у сфері фінансової безпеки лишаються:

- 1) низький рівень **бюджетної дисципліни**, низька інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів розробляти плани діяльності більш як на 1 рік, обмежені зв'язки між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямками розвитку держави;
- 2) суттєвий обсяг **дефіциту державного бюджету**, що перевищує визначений Бюджетним кодексом 3 відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік, що за фактичної відсутності неборгових джерел його фінансування спричиняє зростання державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет;
- 3) недостатній рівень **фінансової інклюзії**;
- 4) невирішені питання активів та фінансових зобов'язань на **тимчасово окупованих територіях**;
- 5) втрата доходів бюджету внаслідок поширених схем **ухилення від оподаткування** та розмивання бази оподаткування **через низькоподаткові юрисдикції**;
- 6) **непослідовність правового регулювання** відносин у податковій сфері;
- 7) недостатній розвиток **довгострокового кредитування**;
- 8) **значна частка непрацюючих кредитів** у кредитному портфелі банків, у тому числі державного сектору;
- 9) недосконала застаріла **система пенсійного забезпечення**;
- 10) **низький рівень ліквідності фондового ринку, захисту прав інвесторів поряд із недостатньою спроможністю регулятора протидіяти зловживанням на ринку.**

2. Виробнича безпека: стан, виклики та загрози

Середнє значення оцінки стану **виробничої безпеки** за період 2010-2019 років становило 53% (від оптимального значення), що також засвідчує

його незадовільний рівень для забезпечення національних економічних інтересів України у виробничій сфері.

Тенденції зміни стану виробничої безпеки формувались в умовах скорочення попиту на вітчизняну продукцію, зростання витрат на імпорتنу сировину та матеріали в умовах високої енерго- та матеріалоемності виробництва, низького рівня технологічності, посилені втратами від наслідків збройної агресії з боку РФ проти України.

Чергове погіршення рівня виробничої безпеки України у 2019 - першому півріччі 2020 року (на 2 в.п. до 56% та на 3 в.п. до 51% відповідно) формувалось на тлі несприятливої цінової кон'юнктури на світових ринках (зокрема, на ринку чорних металів) та ревальвації гривні до долара США у 2019 році порівняно з 2018 роком на 5% у середньому за рік (у розрахунку грудень 2019 року до грудня 2018 року середньомісячний курс гривні укріпився на 15%), застосування іншими країнами протекціоністських заходів щодо своїх виробників, додаткових санкцій з боку РФ і, як наслідок, падіння обсягів промислового виробництва та погіршення показників рентабельності операційної діяльності промислових підприємств. Негативного впливу виробнича сфера зазнала також від карантинних заходів, запроваджених як в Україні, так й в усьому світі внаслідок поширення пандемії COVID-19.

Основними викликами та загрозами у сфері виробничої безпеки лишаються:

- 1) **деіндустріалізація** економіки;
- 2) низький рівень **ресурсоефективності** економіки та значний рівень ресурсоемності виробництва;
- 3) невідповідність структури національної економіки сучасному технологічному розвитку, **недостатня залученість України до глобальних виробничих ланцюгів**;
- 4) низький рівень запровадження **новітніх технологій** виробництва;
- 5) незадовільний **технічний стан об'єктів критичної інфраструктури**, недостатність інвестицій в її оновлення та розвиток на тлі несанкціонованих втручань в її функціонування, зокрема фізичного і кіберхарактеру, триваючих бойових дій на сході країни, а також тимчасової окупації частини території України;
- 6) висока **зношеність основних засобів** в основних видах економічної діяльності;
- 7) **надмірне проникнення імпорту** на внутрішній ринок і витіснення з нього українських виробників;
- 8) **втрата потенціалу та невирішеність проблеми імпортозаміщення** у

високотехнологічних виробництвах, передусім в космічному та авіаційному виробництвах;

- 9) **недостатній рівень конкуренції та існування монополій, що формує економіку нерівності;**
- 10) **погіршення екологічної ситуації та зміна клімату**, наслідки яких можуть невдовзі спричинити економічний спад в аграрному секторі та пов'язаних з ним видах переробної промисловості;
- 11) **неефективне управління відходами**, їх переробленням та утилізацією, повільне впровадження маловідходних технологій;
- 12) **відсутність виробництва повного циклу критично важливої** для забезпечення життєдіяльності людини продукції в умовах прояву новітніх тенденцій поширення пандемій, поширення санкційних політик у світі та інших ізоляційних процесів.

3. Зовнішньоекономічна безпека: стан, виклики та загрози

Стан зовнішньоекономічної безпеки протягом 2010-2019 років оцінювався як небезпечний (при середньому значенні оцінки стану зовнішньоекономічної безпеки за цей період на рівні 34% від оптимального рівня).

Попри **відносне поліпшення** окремих показників зовнішньоекономічної безпеки у 2019 р. (на 5 в.п. до 41% від оптимального рівня) та першій половині 2020 року (на 5 в.п. до 43%) низька конкурентоспроможність вітчизняного виробництва, значна частка сировини в структурі експорту товарів і попередня зосередженість на ринках пострадянських країн, обумовлювали розбалансування зовнішньоекономічної діяльності в нестабільних умовах розвитку світової економіки, торгівельної війни та збройної агресії з боку РФ.

Основними викликами та загрозами у сфері зовнішньоекономічної безпеки лишаються:

- 1) недостатні темпи диверсифікації торговельних потоків України для забезпечення її міцних конкурентних позицій на світових ринках;
- 2) дисфункціональна структура торговельних потоків із превалюванням у експорті сировини, а в імпорті - високотехнологічної продукції;
- 3) високий рівень імпортозалежності економіки;
- 4) збільшення кількості протекціоністських заходів, які застосовують іноземні держави, зокрема, й щодо українських товарів (високий рівень ставок митних тарифів, інших митних зборів, платежів, а

також використання нетарифних бар'єрів - сертифікація, дозволи, ліцензії тощо);

- 5) нерозвиненість зовнішньоторговельної інфраструктури, недостатній рівень інституційної спроможності для представлення торговельних інтересів України у рамках діяльності міжнародних торговельних організацій, зокрема Світової організації торгівлі (СОТ);
- 6) існування торгових бар'єрів з боку ЄС, що вимагає якнайшвидшого перегляду положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- 7) ризики обмеження експорту у разі введення нових вуглецевих податків для українських товарів.

4. Інвестиційно-інноваційна безпека: стан, виклики та загрози

Стан інвестиційно-інноваційної безпеки за період 2010-2019 роки (із середнім значенням оцінок стану безпеки за цей період на рівні 32% від оптимального) також характеризувався як небезпечний.

За підсумком 2019 року якісних змін у стані інвестиційно-інноваційної безпеки не відбулось. Рівень інвестиційно-інноваційної безпеки у 31% у 2019 році та 29% за підсумком першого півріччя 2020 року свідчить про неможливість забезпечити стале економічне зростання в умовах поточної недостатності та ресурсної орієнтованості інвестицій.

Основними викликами та загрозами у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки лишаються:

- 1) відсутність привабливих умов для залучення інвестицій та реінвестування, а також недостатнє інституційне забезпечення цих процесів;
- 2) відсутність механізму оцінки (скринінгу) прямих іноземних інвестицій, які залучаються в об'єкти, що мають стратегічне значення для національної безпеки України;
- 3) недосконалість регіональної інвестиційної політики та цілеспрямованої іміджевої інвестиційної політики, відсутність науково обґрунтованого моніторингу інвестиційного потенціалу України та її регіонів;
- 4) слабо розвинена інноваційна інфраструктура в цілому і, зокрема, для ведення бізнесу та впровадження інновацій суб'єктами малого та середнього підприємництва;
- 5) відсутність сприятливих умов для створення та розвитку технологічних компаній та інноваційних підприємств (стартапів);
- 6) незадовільний стан об'єктів дослідницької інфраструктури;

- 7) недостатній обсяг фінансування наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- 8) недостатній для забезпечення інтенсивного розвитку економіки у довгостроковому періоді обсяг фінансування основного капіталу;
- 9) відсутність дієвих економічних стимулів, сприятливих умов для інноваційного оновлення виробництва, низький попит на внутрішньому ринку на інноваційну продукцію;
- 10) низький рівень захисту інтелектуальної власності;
- 11) низький захист прав власності;
- 12) корупція.

5. Макроекономічна безпека: стан, виклики та загрози

Стан макроекономічної безпеки протягом 2010-2019 років (при середньому значенні оцінки стану макроекономічної безпеки за цей період на рівні 38% від оптимального рівня) так само характеризувався як небезпечний.

Сформовані у попередні періоди макроекономічні диспропорції, зокрема, на ринку праці, продовжували стримувати економічний розвиток країни (як кількісний, так і якісний).

Рівень макроекономічної безпеки за підсумком 2019 року збільшився на 6 в.п. до 45% від оптимального рівня внаслідок реалізації політики, спрямованої на підвищення рівня доходів населення, та реалізації Національним банком політики інфляційного таргетування.

Проте за підсумками першого півріччя 2020 року рівень макроекономічної безпеки зменшився на 6 в.п. до 39% проти відповідного періоду 2019 року, що свідчить про збереження значних ризиків дестабілізації макросередовища.

Основними викликами та загрозами у сфері макроекономічної безпеки лишаються:

- 1) уповільнення розвитку світової економіки в умовах пандемії COVID-19, як наслідок, падіння світових цін на основні вітчизняні експортні товари;
- 2) зниження економічної активності в країні та погіршення настроїв економічних агентів на тлі пандемії COVID-19;
- 3) збереження ризиків посилення інфляційних та курсових коливань на тлі існування монопольних ринків та, відповідно, недостатнього розвитку конкуренції, а також постійної дефіцитності поточного рахунку платіжного балансу та певної невизначеності екзогенних

- чинників внаслідок пандемії COVID-19;
- 4) низький рівень добробуту населення, який призводить до звуження внутрішнього споживання та заощадження, зростання бідності, зокрема і серед працюючих;
  - 5) значні нерівномірності розподілу доходів населення в регіональному розрізі, що провокують надмірну внутрішню трудову міграцію;
  - 6) інтенсивні процеси трудової міграції, які обумовлюють вплив кваліфікованих кадрів;
  - 7) високий рівень безробіття (порівняно з іншими європейськими країнами) на тлі наявних диспропорцій між попитом та пропозицією робочої сили на ринку, а також високої конкуренції на ринку робочої сили в галузях з високою оплатою праці;
  - 8) високий рівень неформальної зайнятості на тлі нижчої порівняно з іншими європейськими країнами заробітної плати, що у подальшому утримуватиме на високому рівні потоки трудової міграції;
  - 9) низькі темпи зростання продуктивності праці.

Отже, **небезпечний та незадовільний рівні основних складових економічної безпеки**, що спостерігались протягом останнього десятиліття, **обумовлюють необхідність визначення стратегічного курсу проактивної державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки.**

Розділ 3

Стратегічний курс державної політики у сфері економічної безпеки

Основними **засадами** державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки є:

- 1) забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз національним економічним інтересам держави та її громадян;
- 2) збереження та розвиток економічної потужності країни з урахуванням цілей сталого розвитку та позицій людиноцентризму;
- 3) гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів, зокрема у високотехнологічних сферах.

Проактивний підхід має не лише **знизити ймовірність реалізації внутрішніх викликів**, які перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання,

підвищують уразливість до загроз.

Він також має надати відповідь на виклики та загрози, що наразі формуються - загальносвітовий тренд загострення боротьби за ринки, технології, кваліфікованих працівників та фінансові ресурси.

Продовження збройної агресії Російської Федерації проти України, зростання викликів трансатлантичної та європейської єдності є підтвердженням такої боротьби і можуть спричинити не лише ескалацію наявних, але і виникнення нових конфліктів.

Саме тому проактивний підхід має будуватись на поєднанні як безпекового напрямку, так і напрямку розвитку.

Метою державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки є **упередження** розбалансування економіки, **підвищення її стійкості** до впливу зовнішніх і внутрішніх викликів і загроз та створення умов для забезпечення **підвищення конкурентоспроможності** економіки України.

Відповідно до визначеної мети:

- 1) завданнями державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки за **безпековим напрямом** є запровадження щорічної системної оцінки стану економічної безпеки та постійний моніторинг економічної стійкості, який проводиться на основі визначених цією Стратегією індикаторів стану економічної безпеки та їх критичних меж (див. таблицю), вихід за які загрожує розвитком масштабних кризових процесів в економічній сфері;
- 2) завданнями державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки за **напрямом розвитку** є досягнення визначених за основними складовими економічної безпеки цільових орієнтирів (див. таблицю).

Виконання поставлених завдань за напрямом розвитку вимагає їх конкретизації за основними складовими економічної безпеки.

Завдання державної політики у сфері **фінансової безпеки**:

- 1) вжиття головними розпорядниками коштів державного бюджету заходів щодо підвищення ефективності планування своєї діяльності відповідно до пріоритетних напрямів розвитку держави з урахуванням бюджетних показників на середньостроковий період, підвищення бюджетної дисципліни;

- 2) поступове скорочення дефіциту державного бюджету та зміцнення взаємодії з МФО;
- 3) стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед, на розвиток реального сектору економіки, МСП;
- 4) створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування та, відповідно, розширення довгострокового та інвестиційного кредитування;
- 5) зменшення рівня непрацюючих кредитів та, відповідно, підвищення стійкості банківської системи;
- 6) активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентності;
- 7) мінімізація ризиків інвестора через забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку;
- 8) забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави (через оптимальне узгодження грошово-кредитної та боргової політики);
- 9) реформування українського страхового ринку через сприяння широкому впровадженню страхування життя, медичного та інших видів особистого страхування, законодавче посилення прав страхувальників;
- 10) забезпечення функціонування трирівневої пенсійної системи без підвищення навантаження на фонд оплати праці;
- 11) розвиток сфери публічних закупівель шляхом подальшого приведення системи публічних закупівель України у відповідність із стандартами ЄС, визначеними у Директивах ЄС з питань закупівель.

Завдання державної політики у сфері *виробничої безпеки*:

- 1) пріоритетний розвиток промисловості та індустріалізація, посилення конкурентоспроможності виробленої в Україні промислової продукції;
- 2) відновлення потенціалу високотехнологічних галузей промисловості (передусім космічної галузі, авіа- і ракетобудування) і послідовне його нарощування;
- 3) створення фінансових та інституційних умов для створення промислових екосистем, прискореного розвитку “Індустрії 4.0” та її інтеграції до виробничих ланцюгів;
- 4) створення у середньостроковій перспективі нових можливостей (розумного протекціонізму) для розвитку (відновлення) власного виробництва повного циклу критично важливої продукції та налагодження виробництва втрачених імпортованих комплектуючих і

задоволення відповідного попиту на ринку, що є питанням безпеки життя в умовах посилення ймовірності глобальних криз;

- 5) розвиток промислового інжинірингу та виробництва складної індустріальної техніки;
- 6) оптимізація регуляторного навантаження з урахуванням необхідності забезпечення сталого розвитку економіки країни і модернізації її виробничо-технологічної бази;
- 7) розбудова якісної інфраструктури, залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в модернізацію і розвиток об'єктів критичної (інженерної, інформаційної, енергетичної) інфраструктури;
- 8) залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в модернізацію і розвиток високо та середньовисокотехнологічних підприємств, розширене відтворення основних засобів, у тому числі в результаті проведення прозорої приватизації;
- 9) спрощення доступу національним виробникам до природних ресурсів (сировинних матеріалів) і поглиблення їхньої переробки із залученням сучасних технологій;
- 10) розвиток ринкової конкуренції, забезпечення демонополізації економіки, проведення незалежної оцінки діяльності монополій та їх впливу на економічну безпеку країни;
- 11) підвищення транспарентності діяльності державних підприємств (або тих, де частка держави становить понад 25% або вона є мажоритарним власником), а також суб'єктів природних монополій, що становлять суспільний інтерес;
- 12) удосконалення правового захисту прав власності;
- 13) формування та актуалізація показників паливно-енергетичного балансу на середньострокову перспективу;
- 14) підвищення рівня ресурсоефективності економіки, оптимізація витрат, прийняття планів зниження енерго- та ресурсоемності через впровадження національних стандартів, гармонізованих з європейськими енергетичними та екологічними стандартами;
- 15) удосконалення законодавства у сфері управління відходами, спрямованого на запровадження в Україні нової ієрархії управління відходами та розширення відповідальності виробника, впровадження технологій перероблення побутових та промислових відходів;
- 16) впровадження принципів циркулярного екологічно безпечного виробництва.

Завдання державної політики у сфері *зовнішньоекономічної безпеки*:

- 1) законодавче стимулювання та створення нормативно-правового середовища для посилення здатності вітчизняних підприємств конкурувати на світових ринках, особливо в умовах зростаючого протекціонізму як відповіді на виклики пандемії;
- 2) вдосконалення санкційної політики для збільшення ефективності впливу на об'єкт застосування санкцій і мінімізації шкоди для своїх національних інтересів;
- 3) впровадження ефективних процедур щодо антидемпінгових розслідувань та забезпечення швидкої реакції на порушення іноземними країнами розслідувань у сфері торговельного захисту щодо українського експорту;
- 4) створення цілісної мережі інституцій з підтримки зовнішньої торгівлі на базі Експортно-кредитного агентства, єдиного інформаційного центру, афілійованих інституцій з підтримки торгівлі та функціонування єдиного веб-порталу для експортерів;
- 5) забезпечення належного рівня представлення інтересів держави в міжнародних організаціях, зокрема СОТ, активна участь в багатосторонніх переговорах та роботі органів СОТ;
- 6) розширення міжнародних торговельно-економічних зв'язків та проведення активної політики з укладання угод про вільну торгівлю на вигідних для України умовах, перегляд і розширення охоплення чинних торговельних угод;
- 7) поглиблення економічної інтеграції з ЄС шляхом посилення торговельно-економічних можливостей Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- 8) підтримка та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків на багатосторонньому та двосторонньому рівнях зі стратегічними партнерами (G7, G20, пріоритетними державами Азії, Африки та Латинської Америки);
- 9) інтенсифікація процесів адаптації українських технічних регламентів до законодавства ЄС, завершення гармонізації вітчизняних санітарних та фітосанітарних заходів із стандартами ЄС та забезпечення їх впровадження.

Завдання державної політики у сфері *інвестиційно-інноваційної безпеки*:

- 1) розвиток інституційної **системи супроводження інвесторів**, у тому числі інформаційно-консультаційного забезпечення інвестування, здійснення її належного ресурсного забезпечення;

- 2) створення умов для малого та середнього бізнесу для інвестування в науково-дослідну діяльність шляхом реалізації заходів щодо розвитку співпраці науково-дослідного та реального секторів;
- 3) запровадження фінансових стимулів та механізму підтримки вітчизняних підприємств у разі впровадження ними новітніх технологій;
- 4) створення сприятливих умов для генерування і комерціалізації інновацій та виробництва інноваційної продукції (послуг);
- 5) впровадження моделі “відкритих інновацій”;
- 6) забезпечення інклюзивності та реалізації нової системи оцінювання суб’єктів науково-технічної та освітньої діяльності на основі визначення рівня якості нових наукових і технічних знань, науково-технічної інформації, освітніх послуг, а також кардинального підвищення суспільного статусу науки й освіти в Україні;
- 7) забезпечення міжнародної співпраці у сфері інноваційної та науково-технічної діяльності, сприяння участі вчених, науковців, МСП у Рамковій програмі досліджень та інновацій “Горизонт Європа” та інтеграція України до Європейського дослідницького та інноваційного простору;
- 8) впровадження інструментів державної регіональної політики, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості регіонів;
- 9) внесення змін до податкового законодавства України в частині перегляду видів податків і механізмів оподаткування, які сприятимуть реінвестуванню прибутку та мінімізації податкового навантаження при запровадженні у виробництві концепції циркулярної економіки та сталого розвитку.

Завдання державної політики у сфері макроекономічної безпеки:

- 1) здійснення структурних зрушень в економіці та промисловості шляхом ефективної кластеризації та діджиталізації;
- 2) створення нових робочих місць з максимальним рівнем інтелектуальної залученості;
- 3) продовження політики інфляційного таргетування з урахуванням потреби забезпечення економічного розвитку країни;
- 4) підвищення ефективності співпраці між НБУ та Урядом щодо забезпечення макроекономічної стабільності та економічного розвитку;
- 5) забезпечення збереження плаваючого режиму курсу національної валюти;
- 6) створення умов для підвищення стандартів гідної праці як основи для легалізації трудових відносин та заробітної плати, через подолання

суперечності між високим рівнем розвитку людського капіталу й недостатнім рівнем розвитку соціального капіталу (недовіра, домінанта матеріальних цінностей);

- 7) забезпечення загального охоплення населення медичними послугами в необхідному обсязі, зокрема домогосподарств, сукупний дохід яких нижче прожиткового мінімуму на кожного з його членів, підвищення загальної доступності медичних послуг і продуктів;
- 8) проведення державної політики, спрямованої на повернення і реінтеграцію трудових мігрантів.

Розділ 4

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки

Реалізація державної політики за *безпековим* напрямом забезпечуватиметься шляхом:

- 1) визначення критичних меж та цільових орієнтирів за індикаторами основних складових економічної безпеки, зведених у **табло індикаторів** економічної безпеки (див. таблицю);
- 2) здійснення постійного **моніторингу економічної стійкості** шляхом відслідковування рівня критичних меж за індикаторами, включеними до табло індикаторів економічної безпеки, візуалізації відповідних даних у вигляді інфографіки, розміщення та підтримання її в актуальному стані на урядовому порталі (www.kmu.gov.ua);
- 3) проведення **щорічної системної оцінки стану економічної безпеки**.

Реалізація державної політики за *напрямом розвитку* забезпечуватиметься шляхом:

- 1) **врахування результатів постійного моніторингу економічної стійкості та прогресу** у досягненні цільових орієнтирів за індикаторами основних складових економічної безпеки, а також висновків за результатами щорічної системної оцінки економічної безпеки під час розроблення проектів Бюджетної декларації та Державного бюджету України на відповідний бюджетний період, планів дій Кабінету Міністрів України, державних цільових програм, інших стратегічних документів;
- 2) **розроблення і включення виконавцями заходів щодо виконання**

завдань державної політики за напрямом розвитку за складовими економічної безпеки до чинних та проектів нових стратегічних або програмних документів та забезпечення їх виконання (в межах компетенції);

- 3) недопущення прийняття рішень з питань формування і реалізації державної політики, які призводитимуть до виходу індикаторів економічної безпеки за критичні межі;
- 4) розроблення та реалізація Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольним комітетом України (у межах компетенції) з залученням в разі необхідності інших державних органів деталізованих **планів заходів державної політики щодо активізації розвитку** сфери, за якою в результаті моніторингу економічної стійкості виявлений фактичний вихід або перебування окремих критеріїв за межами критичних значень, або вжиття окремих заходів щодо коригування державної політики у відповідній сфері.

За результатами виконання заходів за визначеними напрямами державної політики Кабінет Міністрів України за участю виконавців відповідних заходів щороку готує, схвалює і направляє на розгляд Ради національної безпеки і оборони України Звіт про виконання цієї Стратегії (не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним).

Щорічна системна оцінка стану економічної безпеки здійснюється Радою національної безпеки і оборони України до 1 травня року, наступного за звітним, на основі відповідної науково обґрунтованої методики, даних моніторингу економічної стійкості та щорічного Звіту про виконання цієї Стратегії, підготовленого Кабінетом Міністрів України.

Висновки за результатами щорічної системної оцінки стану економічної безпеки можуть містити рекомендації щодо завдань і заходів державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки у відповідь на існуючі та виявлені нові виклики та загрози.

Розділ 5

Очікувані результати реалізації Стратегії

Очікуваним результатом виконання цієї Стратегії є забезпечення економічної безпеки держави як умови досягнення основних національних економічних інтересів.

У контексті досягнення національних економічних інтересів України реалізація Стратегії зорієнтована на:

- 1) створення стійкої, конкурентоспроможної, соціально відповідальної ринкової економіки та умов для випереджаючого розвитку науково-технічного потенціалу країни, сталого нарощування національного багатства та факторів виробництва;
- 2) досягнення цілей сталого розвитку, рівня життя населення та соціально-політичної стабільності, властивих економічно розвиненим країнам;
- 3) зайняття Україною у світовому розподілі праці та міжнародних економічних відносинах місця, яке відповідає її природним, трудовим та інтелектуальним ресурсам, економічному та геополітичному потенціалу;
- 4) забезпечення гарантованого захисту національної економіки в умовах виникнення або посилення внутрішніх та зовнішніх загроз.

Операційними результатами, які повинні бути отримані в результаті виконання цієї Стратегії, є:

- 1) започаткування табло індикаторів економічної безпеки – основи прозорої системи постійного моніторингу економічної стійкості;
- 2) впровадження на основі науково обгрунтованої методики щорічної системної оцінки стану економічної безпеки та використання її результатів для формування основних напрямів і заходів економічної політики, що враховуватимуться у процесах стратегічного і бюджетного планування;
- 3) підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки і політичної відповідальності за її результати.

Для оцінки результативності державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки в табло індикаторів економічної безпеки визначені **цільові орієнтири** на період реалізації цієї Стратегії.

Розділ 5

Організаційне, наукове та фінансове забезпечення реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії забезпечується Кабінетом Міністрів України,

Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольним комітетом України у межах повноважень, визначених Конституцією і законами України, за участю інших державних органів відповідно до їх компетенції.

Наукове супроводження реалізації Стратегії здійснює Національний інститут стратегічних досліджень. З цією метою Національний інститут стратегічних досліджень розробляє і затверджує наукові рекомендації щодо моніторингу економічної стійкості, методичку щорічної системної оцінки стану економічної безпеки та, в разі необхідності, ініціює внесення змін до таблиці індикаторів економічної безпеки.

Контроль за виконанням Стратегії здійснює Рада національної безпеки і оборони України.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Керівник Офісу
Президента України

А. ЄРМАК

Табло індикаторів економічної безпеки

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
1. Фінансова безпека													
1.	Відношення дефіциту державного бюджету до ВВП ² , %	5,7	1,7	3,7	4,2	4,9	2,3	2,9	1,6	1,7	2,0	3	2 - 3
2.	Відношення обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до ВВП, %	40,1	36,4	36,7	39,9	69,4	79,1	80,9	71,8	60,9	50,3	60	50
3.	Обсяг валового зовнішнього боргу, % від ВВП	86,3	77,4	76,6	77,5	93,9	129,3	120,5	102,9	87,6	79,2	70	40
4.	Зміна обмінного курсу гривні до долара США (у середньому за період),% до попереднього року	150,66	99,87	100,3	100,0	148,7	183,8	117,0	104,1	102,3	95,0	90 130	97 - 104
5.	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	4,4	3,8	3,0	3,5	1,8	3,0	3,0	3,2	3,3	4,9	3	5
6.	Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих	28,9	25,3	21,6	19,1	16,6	15,2	23,8	25,8	22,5	20,04	25	60

² * Для співставності даних при розрахунку питомої ваги дефіциту державного бюджету до ВВП за 2010-2014 роки використовується номінальний ВВП з урахуванням окупованої території АР Крим та м. Севастополя. Офіційна бюджетна звітність до 2014 року включно враховує показники доходів, видатків та фінансування АР Крим та м. Севастопіль.

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
	кредитів, %												
7.	Частка непрацюючих кредитів, %								54,5	52,85	48,36	60	10
2. Виробнича безпека													
8	Ступінь зносу основних засобів в промисловості, %	63,0	63,0	57,3	56,9	60,3	76,9	69,4	59,1	66,4	59,1	80	30 - 40
9	Ступінь зносу основних засобів в будівництві, %	50,1	50,1	55,1	51,9	54,4	53,0	36,0	45,7	44,5	51,4	80	30 - 40
10	Ступінь зносу основних засобів в галузі транспорту та зв'язку, %	94,4	94,4	96,0	96,7	97,9	51,7	50,6	47,6	62,9	54,1	80	30 - 40
11	Частка високотехнологічної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %	2,28	2,26	2,80	2,83	3,19	3,15	2,90	3,06	2,94	2,91	2	7 - 12
12	Енергоємність ВВП (витрати первинної енергії на одиницю ВВП), кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011						0,282	0,288	0,267	0,269		0,25	0,17
13	Матеріалоємність ВВП, % до рівня 2015 року						100,0	100,0	98,2	97,2		>95	80
14	Частка доданої вартості за витратами виробництва						4,7	3,3	3,4	3,8		4	9,6

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
	підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, виробництва хімічної продукції; електричного устаткування; машин та устаткування; автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; інших транспортних засобів відповідно до КВЕД) у загальній доданій вартості за витратами виробництва, %												
15	Частка працівників, зайнятих на підприємствах, які належать до високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів;						21,2	21,1	21,5	21,6		18	28

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
	хімічної продукції; машинобудування; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній кількості зайнятих працівників у промисловості, %												
16	Відходоємність ВВП, % до рівня 2015 року						100,0	92,5	111,6	104,0		>95	80,0
17	Місце України у рейтингу легкості ведення бізнесу DoingBusiness						81	80	76	71	64	x	25
3. Зовнішньоекономічна безпека													
18	Питома вага провідної країни - партнера у загальному обсязі експорту товарів, % ³	26,1	29,0	25,6	23,7	18,2	12,7	9,9	9,1	7,7	7,2	25	5
19	Питома вага провідної країни - партнера у загальному обсязі імпорту товарів, % ³	36,7	35,8	32,9	30,5	23,3	20,0	13,1	14,5	14,1	15,1	25	5
20	Питома вага провідного	28,8	27,3	22,6	23,0	23,9	21,2	19,9	20,0	21,0	19,2	10	5

³ Джерело: Держстат

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
	товару (товарної групи) у загальному обсязі експорту товарів, %												
21	Питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості у загальному обсязі експорту товарів, %	76,0	75,3	74,0	76,8	80,7	81,9	83,8	84,5	84,5	85,1	60	15 - 20
22	Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня у загальному обсязі експорту товарів, %						19,2	17,3	16,8	17,0		15	28
4. Інвестиційно-інноваційна безпека													
23	Чистий приріст прямих іноземних інвестицій, % від ВВП	4,1	4,1	3,9	2,1	0,22	0,4	4,1	3,3	3,4	3,4	4	6
24	Валове нагромадження основного капіталу, % від ВВП	17,0	17,6	19,0	16,9	14,2	13,5	15,5	15,8	17,6	18,0	18	25
25	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації від загальної кількості промислових підприємств, %	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8	10	25

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
26	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі реалізованої продукції у промисловості, %	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4	1,4	0,7	0,8	1,3	7	20
27	Загальні витрати на виконання наукових досліджень і розробок за рахунок держбюджету, % від ВВП ⁴	0,33	0,29	0,33	0,32	0,25	0,20	0,16	0,16	0,170	0,176	0,5	1,7
28	Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом						64	56	50	43	47	x	43
5. Макроекономічна безпека													
29	Перевищення індексом реальної середньомісячної заробітної плати індексу продуктивності праці в Україні, в.п.	6,5	3,6	14,4	-8,5	6,4	19,4	-5,5	-15,9	-10,4	-7,9	12	"-" 0,5 - 0,5
30	Індекс фізичного обсягу ВВП, %	104,1	105,5	100,2	100,0	93,4	90,2	102,4	102,5	103,4	103,2	100,0	106,0
31	Індекс продуктивності праці, %	103,7	105,2	100,1	99,7	99,9	99,2	103,5	103,2	102,1	101,9	100,0	103,6

⁴ Джерело: Держстат

№ п/п	Назва індикатора	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Критичні межі	Значення цільового орієнтира на 2025 рік
32	Індекс споживчих цін на товари та послуги (до грудня попереднього року), %	9,1	4,6	-0,2	0,5	24,9 ⁵	43,3 ⁶	12,4 ⁴	13,7 ⁴	9,8 ⁷	4,1 ⁵	12	5
33	Рівень безробіття населення (за методологією МОП), %	8,1 ⁸	7,9 ⁶	7,5 ⁹	7,2 ¹⁰	9,3 ¹¹	9,1 ¹²	9,3 ¹³	9,5 ¹⁴	8,8 ¹²	8,2 ¹⁵	9	5
34	Схильність населення до заощадження, %	19,1	12,4	12,8	9,6	2,7	2,3	0,8	1,5	1,3	-4,1	3	12 - 14

⁵ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

⁶ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

⁷ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

⁸ Жінки віком 15 - 54 роки, чоловіки - 15 - 59 років.

⁹ Жінки віком 15 - 55 роки, чоловіки - 15 - 59 років.

¹⁰ Жінки віком 15 - 56 роки, чоловіки - 15 - 59 років.

¹¹ Без тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя. Жінки віком 15 - 57 роки, чоловіки - 15 - 59 років.

¹² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Жінки віком 15 - 58 роки, чоловіки - 15 - 59 років.

¹³ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Усе населення у віці 15-70 років, % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи.

¹⁴ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Усе населення у віці 15-70 років, % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи.

¹⁵ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Усе населення у віці 15 років і старше, % до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи.